

SCHOOL TIME

Дөң мектеп - гимназиясы • Донская школа - гимназия • Don school-gymnasium

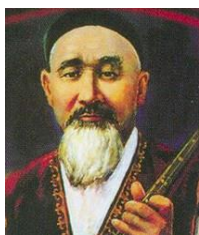
2023 ЖЫЛДЫҢ АТАУЛЫ КҮНДЕРІ МЕН МЕРЕЙТОЙЛАРЫ

Қожа Ахмет Яссауидің туғанына – 930 жыл

Қожа Ахмет Яссауи – суфизм поэзиясының негізін қалаушы, барлық Шығыс мұсылмандарының рухани тәлімгері және діни жетекшісі. Ақын, ойшыл, ғұлама 1093 жылы Ясы қаласында дүниеге келген.

Ұстазы – Арыстан баб. Оның бүгінгі ұрпаққа жеткен көлемді шығармасы - «Диуани хикмет».

Бұқар жыраудың туғанына - 330 жыл

Бұқар жырау Қалқаманұлы – XVIII ғасырдағы қазақ әдебиетінің ең көрнекті өкілдерінің бірі. Қазақ жырауы, мемлекет қайраткері 1668 жылдар шамасында туған. Абылай ханның ақылшы, биі болған. Жұрт оны

«Көмекей әулие» деп атаған.

Бұқар жырау шығармалары халықты отансүйгіштікке, бір орталыққа бағынған іргелі ел болуға шақырады.

Қазақтың ұлы ханы Абылайдың туғанына - 310 жыл

Абылай хан (шын есімі Әбілмансұр) — 1771 – 1781 жылдар аралығында билік құрған Қазақ хандығының 18-ші ханы. Қазақ Ордасының тарихындағы ең ұлы хандардың бірі. Арғы тегі Ақ Орданың негізін қалаған Орда Ежен ханнан

бастау алады. Абылай онымен қоса Ұрыс хан, Барақ хан, Әз-Жәнібек хан сияқты билеушілердің тікелей ұрпағы. Абылай хан қазақ тарихындағы бірегей тұлға Кенесары ханның атасы.

Қазақтың батыры Махамбет Өтемісұлының туғанына – 220 жыл

Махамбет Өтемісұлы - қазақ халқының азаттығы, теңдігі жолында, ақ найзасымен, азаткер асқақ жырымен, қасық қаны қалғанша күрескен, тіпті сол жолда құрбан болған әрі батыр, әрі, ақын. Қазақтың көрнекті ақыны 1836-1838 жылдары Исатай Тайманов бастаған шаруалар қозғалысын ұйымдастырушы тарихи қайраткер тұлғалардың бірі.

Ақын өлеңдерінің негізгі тақырыбы — теңдік пен бостандық, әділдік үшін күрес, қанаушы отаршылдық жүйеге қарсылық болып келеді.

Ұлт-азаттық көтерілісі қолбасшысы Амангелді Имановтың туғанына – 150 жыл

Амангелді Үдербайұлы Иманов - қазақ халқының батыры. Қазақстанда 1916 жылы орын алған Ұлт-азаттық көтерілістің басшысы. Торғай уезі Қайдауыл болысының 3-ауылында кедей шаруа отбасында туған. 1918 жылы Компартия мүшесі болған.

Алаш қозғалысының мүшесі Мағжан Жұмабаевтың туғанына – 130 жыл

Мағжан Бекенұлы Жұмабаев - 1893 жылы 25 маусымда Солтүстік Қазақстан облысы, қазіргі Мағжан Жұмабай ауданы, Сасықкөл жағасында дүниеге келген. Алаш қозғалысының қайраткері, ақын, қазақ әдебиетінің жарық жұлдызы.

Мағжан қазақ поэмасын суреткерлік арнаға бұрды. Адам жанының психология әлемінің құпия сырларын, иірімдерін, даму диалектикасын шеберлікпен кестелеп өрнектей білді. Әлемдік поэзияда экологиялық тақырыпты алғаш жырлаушылардың бірі ретінде де белгілі.

Жазушы Оралхан Бөкейдің туғанына – 80 жыл

Қазақ әдебиетінің XX ғасырдағы жарық жұлдыздарының бірі – Оралхан Бөкей 1943 жылы 28 қыркүйекте Шығыс Қазақстан облысы Катонқарағай ауданына қарасты Шыңғыстай ауылында дүниеге келген.

Оралхан Бөкей – жазушы, драматург. Әдебиетке өзіндік өрнегін сала келген жазушы оқырманын өзгеге ұқсамайтын ерекшелігімен таңқалдырған жазушы.

Мұрат Әуезовтің туғанына – 80 жыл

Мұрат Мұхтарұлы Әуезов – 1943 жылы қаңтар айының 1 жұлдызында Жамбыл облысы, Меркі кентінде дүниеге келген. Ол – мәдениеттанушы-ғалым, дипломат, мемлекет және қоғам қайраткері, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері, Тарлан сыйлығының лауреаты, филология ғылымдарының докторы, ҚР Журналистика академиясының академигі, заңғар жазушы Мұхтар Омарханұлы Әуезовтің баласы.

«ӘБІЛХАЙЫР ХАН ЖӘНЕ БҮГІНГІ ҚАЗАҚСТАН»

Халқым деп, елім деп еңіргенде етегі тола, түн қатып, түс қашып, ата жаумен қидаласқан, ақ найзаның ұшымен, ақ білектің күшімен далиған даламызды қорғаған батыр бабалардың кемеңгерлігі мен келелі істері жайында ақиқат енді жазыла бастады. Әлі талай ғылыми еңбектер, соны көркем дүниелер жазылады да. Өйткені, олар туралы жазу бүгінгі және келер ұрпақтық қасиетті де киелі парызы.

Осындай тарихи тұлғаның бірі – Әбілхайыр. Егер қайшылыққа толы болмаса, сол аздың өзін азырқанбай місе тұтар едік. Алайда, оны кейбір қаламгерлеріміздің «сатқын», «қара басының камын күйттеген опасыз» деп көрсеткісі келетіні бізді ойландырады.

Шынында Әбілхайыр кім еді?

Рас, Әбілхайырдың үш жүздің, яғни қазақ жұртының ұлы ханы болуды мансұқ еткенін ешкім жоққа шығармайды. Әрине сол тарихи бұлғақ кезінде қазақ сұлтандары мен хандары арасында бұл орынға лайықтылардың бірі әрі бірегейі де Әбілхайыр хан болатын. Ал 1726 жылы бүкіл қазақ әскерінің қолбасшысы боп, кейін 1729 жылы Аңырақай шайқасындағы жоңғарларға қарсы алғашқы тамаша жеңістен кейін ұрыс даласынан кетуін бір ғана таққұмарлық десек, сөзсіз қателескен болар едік.

Әбілхайырды соңғы кезде кейбір әдебиетшілер «Қазақ жұртының орысқа бодан болуының бірден-бір себепшісі және кешірілмес күнәһары еді» дегенді иландырғысы келеді. Шындығында солай ма? Бұл сұраққа жауап беру үшін әуелі тарих беттеріне үңілейік. Қазақ КСР-ы тарихының «Қазақстан мен Ресейдің XVII – XVIII ғасырдың басындағы өзара қатысы» деген тарауында Тәуке хан 1696 жылы қазан айында Ресей патшасы І Петрге Т.Қ. Аталықовты елші ретінде жіберіп, «Одақтас ел болайық, өзара қатынасып, сауданы нығайтайық» деген ұсыныс жасайды. Бұл кезде Әбілхайыр бар болғаны 3-ақ жаста еді. 1716 жылы әуелі Тәуке хан, сосын Қайып хан Ресей еліне тағы да елші жіберіп, өзара байланысты нығайта түсіп, одақтас болуды және әскери көмек беруін өтінді. Бұл кезде Әбілхайыр әлі хан болған жоқ еді. Ресей патшалығы қазақ хандарының бұл өтініштерін аяқасты қалдырумен болды. Оларға керегі Одақ емес, бодан ел болатын. Егер Тәуке ханның тілегі орындалып, орыс әскері көмекке келсе, қазақ жұртшылығы 1723 жылғы «Ақтабан шұбырынды. Алакөл сұлама» қайғысына ұшырамаған болар еді.

Қ. Көбеков елшілігінің сәтсіз елшілігіне қарамастан, 1729 жылы Әбілхайыр Тобылдағы Ресей өкімет орындарына Бекболат өкіл болған 4 адамнан кезекті елші жібереді. Бірақ Сібір мұрағаты құжаттарының дені кезінде мүлде жоғалтып жіберілгендіктен, бұл елшіліктің нақты мән-жайы мен себептері қазіргі зерттеушілерге көп жағынан беймәлім болып қалуда. Әрі бұл кезең қазақ халқы үшінөте бір ауыр, сын уақыт еді. Себебі жоңғарлармен қатар ресей бодандығындағы Еділ қалмақтары мен башқұрттар, түркмендер, Хиуа, Бұхар хандықтарымен қатар иранның Нәдір шахы да көз сүзде болды. Орыс патшалығы да қазақ даласының батысынан-шығысына дейінгі аралықта өзінің әскери бекіністерін салып үлгерген еді. Енді олардың «берсең қолыңнан, бермесең жолыңнан» деуі қалып тұрған. Тағы бір тарихи мәселеге тоқтала кетейік. Ресей императоры І Петр Астраханда бірсыпыра уақыт болып, «бағзы заманнан естіліп келген және сол кезде беймәлім деуге болатын қырғыз-қайсақ ордаларын» Ресей бодандығына келтіру туралы тілек білдіріп, осы жорықта тілмаш міндетін атқарған А. Тевкелевке «миллионға дейін жұмсалса да, аса көп шығындарға қарамастан ... жан-тәнін салуды, түптеп келгенде, бір парак қағазбен-ақ Ресей империясының қарамағында болуға міндеттенетін болсын» деп ұсынған еді.

Анна Ивановна да І Петрдің осы қағидасын жалғастырушының бірі. Қазақ жұрты әбден әлсіреген шақта, ерте ме, кеш пе Ресей империясының тап беретіні ақиқат еді. Осыны сол кездегі хандарымыздың бәрі сезді. Сезді де бір үлкен елмен одақ құрып, арқа сүйеу іздестіріп жанталасты. Ол кім еді? Қытай ма, әлде Ресей ме? Тіпті жоңғарлардың өзімен бәтуаласу керек пе? Бір ғана түсінікті жайт: айнала қаптаған жаудан бір ғана қазақ болып аман қалуға екіталай күн туғандығы. Сондықтан 1730 жылдың мамырында Ресеймен бітім жасау мақсатымен Кіші жүз бен орта жүз өкілдерінің жиналысында патша үкіметіне арнайы елші жіберуге шешім қабылданды. Бұл дипломатиялық міндетті іс жүзіне асыру тікелей Әбілхайырға жүктелді.

Сөйтіп Ресей үшін Әбілхайырдың елшілігі күтпеген олжа болды. 1731 жылы ақпан айының 19-ы күні қазақ елшілері Сейітқұл Қойдағұлұлы мен Құтлымбет Қоштайұлының Кіші жүзді империя құрамына қабылдау туралы ұсынысын императрица анна ивановна қабылдады. Әбілхайыр бастаған топтың басқа шарасы қалмағаны тарихтан аз-мұз хабардармын деген кісіге біршама түсінікті шығар. Ешкімнің боданы болғысы келмеген жоңғарлар қазақтардан ойсырай жеңіліп, әбден әлсіреген шағында оларды Қытайлардың тарих бетінен жойып жібергендігін айтсақ та жеткілікті. Ендеше сол қиын кезеңде Әбілхайыр ханның әрекетінің көздегені мансап емес, бүкіл қазақ жұртының басын біріктіріп, іргелі де, күшті елге айналдыру еді деп бағалауымыз керек. Қалай дегенде де кез-келген мемлекет саясатының көрші елдермен саяси-экономикалық байланыстарының мүдделес болатыны бүгінгі күні де айқын көрініп отыр. Олай десек бүгінгі Қазақстанның Әбілхайыр ханнан бастау алған көршілік қатынастарына (Ресеймен) тоқталып өтудің кезегі келген болар.

Ресей федерациясы Қазақстан Республикасының тәуелсіздігін 1991 жылы 17 желтоқсанда мойындады. Ұзақ уақыт Ресей отары болған Қазақстан үшін мұның зор маңызы болды.

1992 жылы 21 желтоқсанда ТМД-ны құрған Алматы кездесуінде он бір мемлекет басшылары қатысты. Декларация қабылданып, онда мынадай принциптер жарияланды: теңдік, ішкі істерге араласпау, күш қолданбау, экономикалық қысым көрсетуден бас тарту, талас мәселелерді бейбіт реттеу, адам құқығын, оның ішінде ұлттық азшылықтың құқығын құрметтеу, аумақтық тұтастықты, қазіргі шекаралардың мызғымастығын құрметтеу, әскери-стратегиялық күштерге біріккен әскери басшылық және ядролық қаруға бірыңғай бақылау жасау, іс-қимылдарды үйлестіріп отыратын институттар құру.

1992 жылдың 16 мамырында Қазақстан Президенті Н.Ә. Назарбаев өзінің «Қазақстанның егеменді мемлекет ретінде қалыптасуы мен дамуының стратегиясы» атты еңбегінде: «Ресеймен қарым-қатынаста болу арқылы біз онымен қажетті жағдайда өзара қауіпсіздік туралы келісіп, ұзақ мерзімге шарт жасауымыз керек, мұнда Ресейдің де бұл мәселеге мүдделі екенін ескеруіміз тиіскендігі, республикаға еліміздің егемендігі мен аумақтық тұтастығын қорғайтын жауынгерлерді дайындықтан өткізетін қаруланған армияның қажеттілігі» баса айтылды.

Ресей мен Қазақстан 1992 жылы 25 мамырда «Достық, ынтымақтастық және өзара көмек туралы» шартқа, 1994 жылы 28 наурызда «Кірігу мен экономикалық ынтымақтастықты одан әрі тереңдету туралы» шартқа, 1995 жылы 20 қаңтарда «Қазақстан мен Ресей ынтымақтастығын кеңейтіп, тереңдету туралы» бірлескен Декларацияға, 1998 жылы Қазақстан Ресеймен мәңгілік достық пен одақтастық туралы Декларацияға қол қойды. Оларда мемлекеттік егемендікті және аумақтық тұтастықты өзара сыйлау, күш қолданбау, мәселелерді бейбіт шешу, теңдік және бір-бірінің ішкі істеріне қол сұқпау, адам құқығын жүзеге асыру принциптерін басшылыққа алатындықтарын жариялады. Қазақстан мен Ресей ұлттық белгісі бойынша кемсітушілікке жолбермейтін, кісінің құқығы мен бостандығын қатаң сақтайтын, екі ел арасындағы ғылыми, мәдени байланыстарды дамыта беретінін атап көрсетті. Ұлттыз экстремизмнің, сепаратизмнің кез келген көріністеріне табанды түрде қарсы шығу қажеттілігі аталды. 1999 жылы қыркүйекте Мәскеуде Қазақстан мен Ресей делегациясының екі ел арасындағы мемлекеттік шекараны делимитациялау мәселесіне арналған 1-кеңесі болып өтті. Онда мемлекеттік шекараның негізі ретінде КСРО-ның ыдыраған кезінде қалыптасқан аумақтық-әкімшілік бөлініс алынды.

1998 жылы Қазақстан мен Ресей арасында Каспий теңізінің табанын бөлісу туралы келісім бойынша теңіз түбін бөлуге қажет орта аралық тең бөліс сызығын айқындау алғы шарттары ұсынылды. Оған сәйкес екі ел, егер кен орны теңіз түбіндегі шекара анықталған орта аралық тең бөліс сызығы жанынан табылса, онда оны игеру құқығы қаржы жұмсап, барлау жүргізген жаққа берілуі немесе 50-50 % түрінде бөлінуі керек деген тоқтамға келісті.

Кеңестік дәуірден кейінгі кезеңде Қазақстаннан орыстардың қоныс аударуының негізгі себебі – экономикалық жағдайдың қолайсыздығы болып табылады. Орыс иммиграциясының күшеюіне олардың қазақ тілін білмеуі есер етті. 2001 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша елімізде 4280.1 орыс бар болса, ол Қазақстан халқының 28,8 %.

Қазіргі кезде Қазақстанда орыс тілінің ресми мәртебесі бар, оның мемлекет тарапынан қолдау тауып отырғандығы барлық деңгейдегі билік органдарында қазақ тілімен бірдей пайдалану үшін жағдаймен қамтамасыз етілгендігі көрінеді.

2000 жылғы жазда Ресей президенті Путин Қазақстанға ресми сапарында ешқандай «орыс тілі» мәселесі жоқ екенін айтты. Президент Назарбаевтың Мәскеуге 1994 жылы сәуірдегі алғашқы ресми сапары екі елдің ұлттық мәселеге байланысты көзқарастарын жақындата түсті. Нәтижесінде еліміздегі этносаралық тұрақтылық қамтамасыз етілді. Ресейдегі ұлтшыл-отаншылдардың теріс пиғылына соққы берілді. «Қазақстан-2030» стратегиялық бағдарламасында өз қауіпсіздігі мен аймақтық тұтастығын қамтамасыз ету үшін Қазақстан көршілерімізбен берік достық қарым-қатынаста болуға тиіс екендігі көрсетілген. Ресеймен серіктестік қарым-қатынас бүгінгі Қазақстанның стратегиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ететін міндетті шарттардың бірі. 2002 жылғы наурыз айының басында Алматыдағы (Шымбұлақ) ресми кездесуге қатысушы 11 мемлекеттің басшылары терроризмге қарсы күресте халықаралық күш-жігерді қолдау, ғаламдастыру үрдісі, достас елдер ішіндегі ахуал және кірігушілік қарым-қатынастар туралы мәселелер бойынша жалпы келісімге келді. Сонымен, Қазақстан мен ресей арасындағы саясат, қауіпсіздік және экономика салаларындағы ынтымақтастық қазіргі кезеңнің талаптарына сәйкес дамып отыр деген қорытынды жасауға болады.

Өрине бір ғана баяндамада тұтас тарихи кезеңдерді толық қамту мүмкін емес. Дегенмен бүгінгі мақсат – Әбілхайыр ханның Ресеймен көршілік қарым-қатынас жасаудағы тарихи ұстанымын дұрыс бағалай отырып, Қазақстан үшін бүгінгі күнде де көршіміз Ресеймен ынтымақтастық қарым-қатынаста болуының қажеттігін тағы бір дәлелдеу. Баяндаманды аяқтай келе Т. Джефферсонның «Шынайы тарихтың шөкімдей түйірі де қастер тұтар сондайлық сирек зат» деген сөзін келтіре кеткім келеді. Олай болса еліне, халқына қара тырнақтай болса да қызмет еткен хандарымыз бен батырларымызды, қолбасшыларымызды кезек-кезек төрге өткізсек үйіміз тарылып қала қоймас. Сонымен бірге Әбілхайыр бабамыз секілді басқа да арыстарымыз туралы аруағына сөз бағыштағанда абай болайық ағайындар демекпін. І. Жансүгіровше айтқанда: «Өз ұлын, өз ерлерін ескермесе, ел дағы табар қайдан кеменгерді». Ендеше өткен мен бүгінгі халық үшін тер төккен ардақтыларымызды естен шығармауға тиіспіз демекпін.

Календиров Т.Н.

тарих пәнінің мұғалімі, педагог-зерттеуші

«РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ ФИЗИКИ»

Как любой учебный предмет, физика имеет специфический подход к изучаемым объектам, но дело в том, что она (в представлении большинства людей) изучает все! При многообразии изучаемых явлений физика предлагает не очень понятный и непривычный для учащихся способ познания окружающего мира. В результате у них возникает вопрос: «Почему нужно думать именно так? Ведь иначе тоже верно?!» Особенно часто такие вопросы возникают при переходе от темы к теме или от раздела к разделу. Смена точки зрения — очень тяжелое упражнение. При изучении физики его приходится выполнять достаточно часто. Учащимся непривычно осознавать, что один и тот же объект можно рассматривать с разных точек зрения, и все они имеют право на существование.

Физика — трудный предмет. В этом мнении сходятся и ученики, и их родители, и администрация, и коллеги-предметники, ведущие другие предметы.

Повышение эффективности и качества обучения физике в школе во многом зависит от удачного выбора и реализации путей активизации познавательной деятельности учащихся.

Деятельность – основа развития личности

Можно использовать такую схему воспитания у учащихся увлечения учебным предметом: 1-я стадия – от любопытства к удивлению; 2-я – от удивления к активной любознательности и стремлению узнать; 3-я – к прочному знанию и научному поиску.

В первом случае. У учащихся возникает интерес, который проявляется при демонстрации эффектного опыта, слушания рассказа об интересном случае из истории физики, от необычного применения явления и т.д. По мере обогащения запаса конкретных знаний в процессе учебной деятельности, осознания ряда фактов, явлений, законов происходит все большая объективизация интереса: ученик придает все возрастающее значение реальному содержанию объекта своего интереса. И любопытство перерастает в любознательность.

Во втором случае. Стадия любознательности характеризуется стремлением учащихся глубже ознакомиться с предметом, больше узнать. На этой стадии учащиеся много спрашивают, спорят, стараются самостоятельно найти ответы на свои вопросы и вопросы товарищей. Необходимо так организовать преподавание, чтобы поддержать у учащихся стремление узнать новое, испытать чувство радости от процесса познания.

В третьем случае. Следующая стадия проявляется в стремлении к прочным знаниям по предмету, что связано с волевыми усилиями и напряжением мысли, с применением знаний на практике. В процессе обучения физике изменяется объект интереса учащихся. Вначале это факты, опыты, явления; затем – возможность их объяснения; потом – глубокое их истолкование и теоретическое обобщение на основе ведущих теоретических идей, приводящее к пониманию физической картины мира. Все темы курса физики содержат внутренние возможности для формирования познавательных интересов учащихся. Как же пробудить у учащихся интерес к предмету? Нужно искать пути к сердцу и уму учащихся.

Источники, влияющие на познавательную активность личности

Как показывает практика, успешность учебы и прочность знаний находятся в прямой зависимости от уровня развития интереса ребят к предмету, а сама структура познавательного интереса сложна, многогранна и тесно связана с другими психологическими процессами и эмоциями.

Можно выделить два основных источника, влияющих на становление интереса ребят к учению:

1. содержание учебного материала;
2. организация учебной деятельности.

К первому источнику относятся следующие стимулы:

- новизна материала (неожиданность изучаемого факта, явления, закона);

- обновление усвоенных знаний (открытие в прежних знаниях не известных ранее сторон, связей, отношений и закономерностей, которые дополняют и развивают то, что уже известно);
- историзм преподавания (включение сведений из истории важнейших научных открытий, из биографий великих ученых);
- показ практического значения и необходимости знаний, т.е. связь между содержанием рассматриваемого материала и его ценностью для жизни, практики, народного хозяйства;
- ознакомление с современными научно-техническими достижениями в различных областях – космонавтике, военном деле, механизации, биомеханике, спорте и т.д.

Ко второму источнику организации учебной деятельности относят:

- включение в занятия различных форм самостоятельных работ учащихся;
- проблемное обучение;
- постановку практических работ (исследовательских, творческих).

Приемы и методы познавательной деятельности

Развитие познавательных творческих способностей учащихся - цель деятельности учителя, а применение различных приемов активизации является средством достижения цели. Понимание этого важно для работы учителя. Заботясь о развитии учащихся, необходимо чаще использовать активные методы обучения. Но одновременно необходимо отдавать себе отчет в том, что являются ли используемые приемы и методы оптимальными, отвечающими имеющемуся развитию учащихся и задаче дальнейшего совершенствования их познавательных умений. Умелое применение приемов и методов, обеспечивающих высокую активность в учебном познании, является средством развития познавательных способностей обучаемых. Учебная деятельность заключается в описании наблюдаемого, в поиске ответа на поставленный вопрос и объяснение наблюдаемых фактов, а также в исполнении намеченного плана. Различные виды деятельности описываются соответствующими моделями. Нам представляются возможным выделить следующие модели учебной деятельности: описание, эвристика, деятельность по предписанию (эвристическому и алгоритмическому), деятельность по алгоритму. Каждая из названных моделей позволяет описать структуру учебной деятельности на различных уровнях учебного познания. Выделенная последовательность видов моделей представляет переход от более низкого уровня описания деятельности к более высокому.

Познание любого процесса (явления или предмета) начинается с описания наблюдаемого. В процессе обучения физике используются все виды моделей деятельности: описание, эвристика, предписание и алгоритм. Процесс усвоения знаний, умений и навыков предполагает организацию самостоятельной познавательной деятельности учащихся, которая обеспечивает осознание структуры процесса учебного познания. На начальном этапе организации самостоятельной деятельности ведущая роль принадлежит учителю: под его руководством происходит целенаправленное формирование умения самостоятельно выполнять определенные виды познавательной деятельности. И только при условии сформированности первоначальных познавательных умений возможен переход к формированию более сложных умений. При этом управление процессом познания происходит на новом, более высоком уровне: на уровне осуществления самоконтроля, самоорганизации познавательной деятельности. При этом ученик осознает структуру деятельности, контролирует выполнение отдельных ее действий и операций.

Также использование художественной и научно-популярной литературы, телевизионных научно-популярных передач (тележурнал «Галилео» - телеканал «СТС», передача «ACADEMIA» – телеканал «Культура» и т.д.), в процессе обучения оживляет урок и способствует активизации познавательной деятельности учащихся, закреплению и углублению получаемых ими знаний, созданию целостного представления об окружающем мире и, что тоже важно, развивает у них потребность в чтении. Этот прием позволяет легко войти в контакт с учащимися, вызвать их расположение, ярко и образно преподнести изучаемый материал, что способствует его усвоению.

Применяя те или иные методы и приемы активизации, необходимо всегда учитывать имеющийся уровень развития познавательных способностей учащихся. Сложные познавательные задачи можно предъявлять лишь ученикам, обладающим высоким уровнем развития познавательных способностей. Задачи, не соотносящиеся с уровнем развития познавательных сил учащегося, превышающие возможности ученика, предъявляющие к нему требования, значительно опережающие уровень имеющегося у него развития, не могут сыграть положительную роль в обучении. Они подрывают у ученика веру в свои силы и способности.

Система работы учителя по активизации учебной деятельности школьников должна строиться с учетом планомерного постепенного и целенаправленного достижения желаемой цели - развитие познавательных творческих способностей учащихся.

Любая деятельность человека (не только познавательная) складывается из отдельных действий, а сами действия можно разложить на отдельные операции.

Учащийся в процессе познавательной деятельности совершает отдельные действия: слушает объяснение учителя, читает учебник и дополнительную литературу, решает задачи, выполняет экспериментальные задания и т.д. Каждое из указанных действий можно разложить на отдельные психические процессы: ощущение, восприятие, представление, мышление, память, воображение и т.д.

Среди всех познавательных психических процессов ведущим является мышление. Действительно, мышление сопутствует всем другим познавательным процессам и часто определяет их характер и качество. Очевидна, например, связь между мышлением и памятью. Память тем полнее и лучше удерживает существенные свойства предметов и связь между ними, чем глубже они осмыслены в процессе изучения. Но мышление влияет и на все другие познавательные процессы.

Следовательно, активизировать познавательную деятельность учащихся - это значит, прежде всего, активизировать их мышление.

Кроме того, развивать познавательные способности учащихся - это, значит, формировать у них мотивы учения. Учащиеся должны не только научиться решать познавательные задачи, у них нужно развить желание решать эти задачи. Воспитание у учащихся мотивов учения в настоящее время является одной из главных задач школы.

Задача формирования у учащихся мотивов учения неразрывно связана с задачей развития мышления и является предпосылкой ее решения. Действительно, как и всякая другая деятельность, мышление вызывается потребностями. Поэтому, не воспитывая, не пробуждая познавательных потребностей у учащихся, невозможно развить и их мышление.

Итак, используемые учителем приемы и методы познавательной деятельности учащихся в обучении должны предусматривать постепенное, целенаправленное и планомерное развитие мышления учащихся и одновременное формирование у них мотивов учения.

Развитие мышления учащихся

Для системы работы учителя по активизации познавательной деятельности учащихся в обучении очень важно иметь в виду, что в мыслительной деятельности можно выделить три уровня: уровень понимания, уровень логического мышления и уровень творческого мышления.

В ходе изложения нового материала учитель не только сообщает новые факты, он анализирует результаты опытов, строит теоретические доказательства, выводит новые следствия. Его изложение может включать абстрагирование, обобщение, сравнение, классификацию, определение и т.д. Перед учащимися стоит более простая задача: проследить за ходом и результатами проводимого учителем анализа, синтеза, обобщения, сравнения и т.д., проследить за логичностью, непротиворечивостью, доказательностью вывода. Умственная активность нужна также и при изучении текста. Необходимо выделить главную мысль параграфа, проследить за убедительностью ее обоснования, уяснить логику рассуждений, последовательность и этапы вывода формулы, соотнести конкретные примеры и факты с доказываемым положением и т.д. Так как объяснения учителя бывает обычно рассчитано на уровень конкретного класса, а в учебнике этого сделать не возможно, то, как правило, усвоение текста учебника требует от учащихся больших усилий, чем усвоение объяснения учителя.

На этом уровне познавательной деятельности учащиеся должны уметь самостоятельно анализировать изучаемые объекты, сравнивать их свойства, сравнивать результаты отдельных опытов, строить обобщенные выводы, выполнять классификацию, доказательства, объяснения, выводить формулы, анализировать их, выявлять экспериментальные зависимости и т.д. Поэтому учитель, организуя, мыслительную деятельность учащихся на данном уровне, должен подбирать учащимся такие задания, которые предусматривали бы выполнение одного из указанных умственных действий или их различную совокупность. Чем больше самостоятельных действий должны совершить учащиеся при выполнении задания, тем оно сложнее.

В процессе мышления ученик самостоятельно приходит к новым выводам. В процессе понимания он уясняет смысл и непротиворечивость вывода, сделанного учителем.

Согласно современным воззрениям процесс научного творчества совершается в три этапа.

I этап характеризуется возникновением (в ходе познания или практической деятельности) проблемной ситуации, первоначальным анализом ее и формулировкой проблемы.

II этап творческого процесса - это поиск пути решения проблемы. Этот поиск совершается в ходе детального анализа проблемы на основе имеющихся знаний. В случае необходимости знания об изучаемом объекте исследования можно пополнить, изучая соответствующую литературу или выполняя необходимые экспериментальные исследования.

III этап творческого познания - этап противоречия найдено (или угадано) принципа решения проблемы и его проверка. На этом этапе принцип решения реализуется в виде отдельных результатов творчества: решение новой задачи, обоснований и разработка конструкций, теорий и т.д.

В учебном процессе к творческим целесообразно отнести все те задания, принцип выполнения которых не указан, а часто и не известен учащимся явно. Он должен быть сформулирован ими самостоятельно, в ходе анализа задания, на основе имеющихся знаний и накопленного опыта при решении нестандартных задач.

Выделенные три условия мыслительных деятельности могут быть положены в основу системы работы учителя по активизации познавательной деятельности учащихся.

Приемы и средства активизации познавательной деятельности на уроках физики

Активизация познавательной деятельности учащихся должна начинаться с использования различных средств, обеспечивающих глубокое и полное усвоение учащимися материала, излагаемого учителем.

Как же обеспечить глубокое понимание материала учащимися, избегая механического запоминания изучаемого?

Следует выделить четыре аспекта этого вопроса:

1. организация восприятия нового материала учащимися;
2. использование доказательных приемов объяснения;
3. учет методологических требований и психологических закономерностей;
4. обучение работе с учебником.

При правильно построенном объяснении материала учитель не только дает учащимся знания, но и организует их познавательную деятельность.

Большое значение, например, имеет то, как учитель вводит тему урока. Тема урока не должна просто сообщаться учащимся, надо убеждать в их логической необходимости изучения каждого следующего вопроса программы. А для этого нужно раскрывать логику развертывания темы, взаимосвязь ее отдельных вопросов и естественно подводить учащихся к необходимости изучения материала урока.

Кроме того, учитель должен попытаться вызвать у учащихся интерес к теме: привести интересные факты, связанные с историей установления закона; показать опыты, на которые учащиеся могут найти ответ в ходе объяснения и т.д. Важно лишь при этом не затратить много времени и не отвлечь внимания учащихся от предстоящего объяснения. Перед объяснением учитель должен не только назвать и записать тему урока, привлечь к ней внимание учащихся, но и указать им те (познавательные) задачи, которые на данном уроке будут решаться.

Практика обучения показывает, что для каждого урока физики, посвященного изучению нового материала, можно и нужно указать его основные познавательные задачи. Сформулированные познавательные задачи урока являются целью предстоящей деятельности, учащихся. Осознание цели – необходимое условие любого волевого действия.

В конце объяснения целесообразно делать вывод и подчеркивать, какой вопрос был поставлен в начале объяснения, какой ответ на него получен и каким образом.

Главная задача обучения заключается в формировании активного, самостоятельного, творческого мышления учащихся. Применение проблемного обучения вызывает у учащихся большой интерес к учебе, стимулирует учащихся преодолевать трудности, способствует более быстрому развитию творческого мышления и воображения. Безусловно, все сказанное не исключает необходимости информационно-сообщающего изложения учебного материала. В практике школьного обучения следует разумно сочетать приемы и методы обучения, исходя как из конкретной цели урока, так и из общих задач развития личности ученика.

Главным является личность не с энциклопедически развитой памятью, а с гибким умом, с быстрой реакцией на все новое, с полноценно развитыми потребностями к дальнейшему познанию и самостоятельному действию, с хорошими ориентировочными навыками и творческими способностями.

Евдокимова Н. В.
Учитель математики и физики

ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ПӘНІ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ БЕЛСЕНДІЛІГІН АРТТЫРУ

Таным үрдісінде ойлаудың түрлі тәсілдері пайдаланылады (анализ, синтез, дедукция, индукция, абстрактіліктен нақтылыққа көтерілуі және т.б.). Оқу арқылы балаға қоғам өзінің ғасырлар бойына жинаған асыл мұрасын, дағды тәжірибесін береді. Демек, оқыту - таным үрдісі. Өйткені, онда ілгері қарай қозғалыс болады, оқушы білмеуден білуге қарай жүріп отырады. Оқытудағы

міндет – оқушыны табиғат, қоғам және адам дамуының жалпы және негізгі заңдарымен қаруландыру. Таным арқылы заттар мен құбылыстардың басты белгілері, ұқсастықтары мен айырмашылықтары жайындағы бейнелі қабылдау нәтижесінде ұғым туады. Таным өмірлік қызмет барысында іске асады.

Таным процесі мұғалімнің басқарушылық, әрі бағыттаушылық рөлімен, ынтымақтастық байланыста бірлескен қызметінде іске асырылады. Ғалым педагог Л.Занков: «Оқыту оқушылардың жалпы рухани дамуын қамтамасыз етуі қажет» десе, көрнекті психолог Л.Выготский: «Жақсы оқыту деп, баланың дамуынан ілгері жүретін, оны жетекке алатын оқытуды айтады» деп тұжырымдайды және оқу баланың өзіндік танымдық белсенділігі екенін анықтайды.

Білім беру және оқыту теориясының әдіснамалық негізі - таным теориясы, оқушы тұлғасын жан - жақты және үйлесімді қалыптастыру туралы ілім болып табылады. Бұл теория білім беру және оқытуды арнайы ұйымдастырылатын іс - әрекет ретінде қарастырады. Білім беру және оқыту теориясының оқушыларды оқыту мәселесіндегі талаптарының бірі танымдық белсенділік.

Танымдық белсенділік дегеніміз – оқушының оқуға, білімге деген ынта ықыласының, құштарлығының ерекше көрінісі. Мысалы: мұғалімнің баяндап тұрған материалын түсіну үшін, оқушының оны зейін қойып тыңдауы, алған білімін кеңейтіп толықтыру үшін, өздігінен кітап оқуы, бақылау, тәжірибе жасау, жазу, сызу сияқты жұмыстар істеуі керек. Өйткені өтілген материалды саналы қайталауда, жаңадан білім алуда, оның жолдары мен дағдыларына үйренуде белсенділіксіз мүмкін емес. Бұл талаптың орындалуы оқушылардың оқу материалын түсінуге, өткенді жаңамен байланыстыруға, негізгісі мен қосымшасын анықтауға, алған білімдерін тәжірибеде пайдалануға, өз пікірлерінде оларға сүйенуге ұмтылысынан көрінеді. Білімді саналы меңгеру өз бетімен жаңа білім алуға мүмкіндік беретін ақыл - ой еңбегінің өзіндік тәсілдерін игермейінше іске аспайды. Оқушылардың белсенділік танымдық іс-әрекетінің көздейтін мүддесі - білімнің қоғамдық мәнін ұғыну, қоғамға қызмет ету қарқынын үдету қажеттігі негізінде дамиды. Белсенділіктің ең жоғарғы көрінісі оқушылардың алған білімдерін өмірде, тәжірибеде нәтижелі пайдалана білуі болып табылады. Осыдан келіп, оқыту барысында оқушының іс - әрекетінде танымдық белсенділікті қалыптастыру талабы туындайды.

«Танымдық белсенділік» термині «таным» және «белсенділік» ұғымдарының бірлігімен түсіндіріледі. Сол себепті осы екі терминнің нақты анықтамаларына тоқталған жөн.

«Таным» ұғымы философиялық категория. Танымның алғашқы баспалдағы сезімдік қабылдау негізінде жүргізіледі. Ол айналадағы материалдың адам санасында бейнеленуі.

Төменгі сыныпта жаратылыстану пәнін оқу арқылы оқушылардың қоршаған орта, әлем және аспан денелері туралы білімдері молайып, өзбетінше зерттеу жұмыстарын жүргізуге жағдай жасалған. Төменгі сыныпта жаратылыстану пәнін оқытудың ерекшелігі: оқушылардың қоршаған орта, әлем туралы ой-өрісін дамыту, тәжірибе жұмыстарын жасату арқылы

шығармашылық ізденіс қабілетін арттыру. Жаратылыстану пәнін оқу барысында оқушылардың санасында осындай зерттеу дағдыларын қалыптасады: зерттеушілік, байқау, мәліметтерді алу және ұсыну, нәтижелерді түсіндіру.

Оқыту үдерісінде оқушылардың пәннің бөлімдеріне қарай біліммен біліктерін саналы түрде игеруі үшін әр пәннің әдістемелік қызметін пайдалануға, жобалау, зерттеу әрекеттері тәсілдерін игеру негізінде жүйелерін, әлеуметтік мәдени кеңістікте өз орнын дұрыс таба білуі үшін біліктерді меңгеруге бағыттайды. Қазіргі кезеңде оқушының өз бетімен білімге ие болу барысында оның белсенді іс-әрекетін ұйымдастыру оқу үдерісіне берілген негізгі міндеттердің бірі.

Оқытудың мәні оқушылардың саналы ойлау, өзбетінше ізденістері мен мәліметтерді жүйелі меңгерту болуы керек деп оқу жүйесіне жаңа міндеттер қойылған еді. Бұл жоспардың барысында қазіргі таңда барлық бастауыш сыныптар білім алудың жаңа жүйесінде оқытылады. Жаңа оқу бағдарламасының маңызы – оқушылардың дұрыс ойлау жүйесін дамыту. Білім алушы өзінің сабақ барысында алған білім нәрін, жалпы тұрмыста, күнделікті өмірде қолдана білу қажет. Яғни, бұл бағдарлама күнделікті өмірмен сабақты байланыстырады.

Жаратылыстану пәні бойынша сабақ берудің әдістемелік негізін салған орыс ғалымы А.Я. Герд «адам баласы білімді тек қана оқып емес, оны бақылау, салыстыру, тәжірибе арқылы игереді, сол себепті жаратылыстануда осы әдістер ең маңыздысы болып табылады» деген екен. Осы әдістерге жеке тоқталайық:

Бақылау әдісі:

1. бұл шәкірттерге қоршаған әлемнен нақты және бейнелі идеялар мен тұжырымдамаларды қалыптастыруға мүмкіндік береді, соның негізінде шығармашылық ойлау қызметі, кіші мектеп оқушыларының дамуы жүзеге асырылады.
2. ол табиғи құбылыстардың үздіксіз өзгеруі мен дамуын, табиғатта болып жатқан құбылыстардың өзара байланысы мен заңдылығын, әлемнің бірлігін қамтамасыз етеді.
3. бұл назардың тұрақтылығын арттырады, шығармашылық, танымдық қабілеттерін арттырады, оқушылардың байқау қасиеттерін қалыптастыруға ықпал етеді.

Сабақтарда бақылауды сауатты ұйымдастыру және жүйелі түрде дұрыс пайдалану қабілеті ұстаздың дағдыларына байланысты. Егер сіз сабақта бақылау әдісін қолдансаңыз, келесі жүйені қолданыңыз:

- Бақылау үшін оқу материалдарын іріктенің;
- Шәкірттерді бақылауға дайындаңыз;
- Сабақты бақылау үшін қажетті негізгі ұғымдарды қалыптастырыңыз;
- Бақылау мақсатын нақты қоя білу.
- Күнделікті бақылау үшін тапсырмаларды жасаңыз және балаларға тапсырмалар беріңіз;
- Қажетті жабдықтарды дайындаңыз;
- Бақылау нәтижелерін жазып, жалпылаңыз.

Бақылау әдісі оқиганың уақытына сәйкес орындалады және бірнеше кезеңге бөлінеді:

- Оқытушының басшылығымен бақылау (көп аса 1-ші сыныпта өткізіледі, қоршаған табиғатты көруге әлі үйренбеген, олар әлі де өзгерістерін түзете алмайды)
- Жүйелі қысқа мерзімді уақытша бақылау (ұстаз шәкіртке бір сәтте, серуендеу кезінде немесе табиғатты бақылауға нұсқау береді)
- Ұзақ мерзімді бақылау (мысалы, өсу, өну, көбею, тұқым, жеміс беру, белгілі бір өсімдіктердің қурап қалуы). Көктем, жаз, күз, қыс айларындағы өзгерістер сияқты т.б.

Зерттеу қызметімен байланысты бақылау. Белгілі бір тақырып бойынша оқушының қызығушылығына сәйкес бақылау жүргізу, зерттеу соңында жобаны дайындау және оны қорғау. Қазіргі таңда оны жобалау әдісі деп атайды.

Оқушылардың танымдық қабілеттерін жақсарту үшін жаратылыстану сабақтарында қолданылатын негізгі әдістердің бірі –

салыстыру. Бір кездері К.Д.Ушинский «салыстыру – бұл әр тұжырымдаманың және әр ойдың негізі» деді. Мысалы: біз қылқан жапырақты және жапырақты ағаштарда салыстыратын бірінші нәрсе – жалпы белгілерді, тамырларды, бұтақтарды, жапырақтарды салыстыру. Негізгі айырмашылық жапырақтарда жатыр. Біз қылқан жапырақтардың жапырақтары қылқан жапырақты ағаштардың пішініне ие деген қорытындыға келеміз. Салыстырудағы маңызды қадам – оқушылардың пәннің маңызды ерекшеліктерін ажырата білу қабілеті.

Қазіргі уақытта анықтамалық схемаларды салыстыру түрі кеңінен қолданылады. Мысал: «Венн диаграммасы». Мұнда кез-келген екі объект салыстырылады, олардың ұқсастығы орталық фигураға жазылады, айырмашылықтары салыстырылады.

Мысалы: Үй жануарлары мен жабайы жануарларды салыстыру.

Оқушылардың танымдық қабілеттерін жақсарту үшін жаратылыстану сабақтарында қолданылатын негізгі әдістердің бірі – **тәжірибе**. Шәкіртті табиғат объектісінің табиғатымен, табиғи құбылыстардың мәнімен таныстыру қажет болған кезде эксперименттер жүргізу өте маңызды. Жаратылыстану сабақтарында жүргізілген эксперименттер сыныптағы кейбір табиғи құбылыстарды қолмен көбейтуге мүмкіндік береді. Минералдардың қасиеттерін, суды сүзгілеу арқылы тазартуды, топырақтың табиғатын, тұқымның өнуін бақылауды және т.б. білу үшін эксперименттер жүргізу қажет.

Мұғалім тәжірибеге келесі дайындық жұмыстарын жүргізеді:

- Практикаға керек құралдарды дайындайды;
- Практикаға керек материалдарды таңдайды;
- Мұғалімдер оқу күні басталғанға дейін барлық тәжірибеден өтеді;
- Шәкірттерді қауіпсіздік ережелерімен таныстырады, практика кезінде өзін қалай ұстау керектігін ескертеді;
- Практиканың мақсаттары мен міндеттері туралы ақпарат береді;
- Эксперимент мәселесін шешетін сұрақтарды тақтаға алдын-ала жазады.

Егер тәжірибе өтпес, қышқылмен жүргізілсе немесе балаға оны орындау қиын болса, мұғалім өз бетінше тәжірибе жасайды. Мұғалім бұл жағдайда қажетті жабдықты әр бала эксперименттің барысын көре алатындай етіп эксперимент жүргізу үшін арнайы тұғырға қояды.

Ауқымды практика кезінде қатысушылар шәкірттерге практикаға қажетті жабдыктар мен заттарды таратады. Шәкірт ұстазының жетекшілігімен эксперименттер жүргізеді, соңында шәкірт нәтижелерді талдайды және тиісті қорытынды жасайды. Тәжірибені немесе жаппай эксперименттерді көрсету кезінде асықпау қажет, бәрін мұқият тексеріп, шәкіртке табиғи құбылыстарды көбейту кезінде дәйектілікті түсіндірген жөн. Сұрақтарға жауап алу, қорытынды жасау және әңгіме жүргізу қажет.

Жаратылыстану сабақтарында шәкірттердің танымдық қабілеттерін арттырудың бұл әдістері шәкірттердің шығармашылық қабілеттерін шыңдайды. Оқушылардың көкжиегін кеңейтудің, танымдық қабілеттерін қалыптастырудың және шығармашылық қабілеттерін дамытудың осы әдістерін жүзеге асыру үшін мен «сыни ойлау» стратегияларын және «дамытушылық оқыту», «топтық оқыту» әдістерінің тиімділігін қолданамын және сабақ барысында осы әдістер мен стратегияларды жиі қолданамын.

Қазіргі кезде оқушының оқу әрекетінің жемісті, нәтижелі болуына, танымдық белсенділігі мен ізденімпаздығын ынталандыруға септігін тигізетін өз бетіндік оқу үрдісін ұйымдастырудың түрлі әдістерін, тәсілдері мен нысандарын іздестіру – аса маңызды міндет болып есептеледі.

Бердибаева Р. М.
Бастауыш сынып мұғалімі

"ЖАРАТЫЛЫСТАНУ" әдістемелік бірлестігінің он күндігі

23 қаңтар - 6 ақпан аралығында «Жаратылыстану-өмір тану, табиғаттың сырын табу» тақырыбында жаратылыстану ОБ пәндерінің апталығы өтті. Апталық жоспары төмендегідей құрылып, сабақтар уақытылы, сапалы ұйымдастырылды.

№	Іс-шараның тақырыбы	Мерзімі	Өтілетін жері	Жауаптылар
1	«Жаратылыстану – өмір тану, табиғаттың сырын табу» жаратылыстану апталығының ашылу салтанаты	23.01.2023ж	Дөң МГ	«Жаратылыстану» бірлестігі
2	" Қазақстандағы ұйымдастыру" (Ашық сабақ) 8 «а» кл	24.01.2023ж	Дөң МГ	Тарих пәнінің мұғалімі Календиров Т.Н
3	" Тиімді әдіс-тәсілдер сапалы сабақ кепілі" тақырыбында қоғамдастық семинар.	25.01.2023ж	Дөң МГ	Тарих пәнінің мұғалімі Календиров Т.Н.
4	«Адам қанқасының құрылысы. Тірек – қимыл жүйесінің маңызы мен қызметі (ашық сабақ) 8 «ә» кл	25.01.2023ж	Дөң МГ	Биология пәнінің мұғалімі Басауова А.С.
5	«Геоқруу» (сыныптан тыс-шара) 5 а, 5 в	25.01.2023ж	Дөң МГ	География пәнінің мұғалімі Кулмұханова А.М. Утегенова А.Т.
6	Қазақстандағы индустриаландыру саясаты. (ашық сабақ) 8 «ә» кл	26.01.2023ж	Дөң МГ	Қазақстан тарих пәнінің мұғалімі Кусантаева Д.З.
7	«Саяхат еліне саяхат» (сыныптан тыс-шара) 5 а, 5 в	27.01.2023ж	Дөң МГ	Қазақстан тарих пәнінің мұғалімі Кусантаева Д.З. Кулмұханова А.М.
8	Жануарлардың қозғалыс мүшелері (ашық сабақ) 7а кл	30.01.2023ж	Дөң МГ	Биология пәнінің мұғалімі Нурдина Г.Е.
9	«Вещество и материал» 5 «б» (ашық сабақ)	31.01.2023ж	Дөң МГ	География пәні мұғалімі Утегенова А.Т.
10	«Василек» (түрлі-түсті кеш) МО, мектеп әкімшілігі	1.02.2023ж	Дөң МГ	«Жаратылыстану» бірлестігі Басауова А.С.
11	«Биология әлеміне саяхат» (сыныптан тыс-шара) 7 «а», «ә»	2.02.2023ж	Дөң МГ	Биология пәнінің мұғалімі Нурдина Г.Е.
12	«ҰБТ-білімнің нақты көрсеткіші» коучинг	3.02.2023ж	Дөң МГ	Календиров Т.Н. Буккарина Б.Р. Нурдина Г.Е. Кусантаева Д.З.
13	«Жаратылыстану» бірлестік апталығының жабылу салтанаты	6.02.2023ж	Дөң МГ	«Жаратылыстану» бірлестігі

Жаратылыстану апталығын қорытындылау мақсатында ӘБ және мектеп әкімшілігі арасында түрлі-түсті **кеш “Василек” ойыны** өтілді. Алдын ала әрбір ӘБ жетекшілері мен мектеп әкімшілігіне түстер таңдатылды. Ойын шарттары:

- 1) Таныстыру (эмблема, таңдалған түстері бойынша кейім кию және түстеріне орай оқу-құрал алып келу)
- 2) “Миға шабул” постер қорғау (барлық командағы 6 түрлі сұрақ таңдалынып постер қорғады)
- 3) “Кім шапшаң” ойыны (а) партаның үстіне жеңіл стакан қойылды. Берілген шарды үріп сол шардың ішіндегі ауамен стаканды жерге құлату)
- Ә) (ілінген шарлардың сыртында 10, 20, 30 сандары көрсетілген сол шарларды жарып ішіндегі логикалық сұрақтарға жауап беру)
- 4) “Эмоция арқылы мақалды тап” (тақтадағы смайликтер көрсетіледі сол смайликтен қандай мақал жасырылынған екенін табу)

Нәтижесінде:

“Жаратылыстану” ӘБ

“МИФ” ӘБ

“Әкімшілік” ие болды.

“Бастауыш”, “Эстетика”, “Тілдер” ӘБ белсене қатысқандары үшін мақтау қағаздармен марапатталып, сыйлыққа ие болды.

Басауова А.С.
«Жаратылыстану» ӘБ жетекшісі,
биология пәні мұғалімі

Ата-анамен бірлескен жұмыстар

Ата-анамен бірлескен жұмыстар

"Оқуға құштар мектеп" жобасы, "Отбасы-мектеп" жобасы аясында **"Мен оқыған кітап"** желісінде 3-4 сынып білім алушылары мен ата-аналарының бірлескен сахналық қойылымы өткізілді. Қойылымда ақын-жазушылардың шығармаларымен қатар ертегілер де сахналанып, көрермендердің қошеметіне ие болды. Сахналық қойылымда әр қатысушы өзіне берілген рөлдерді айнытпай сомдап, қойылым соңында гимназия директорының алғыс хаттарымен марапатталды. Қойылымға белсенді ат салысқан барлық ата-аналарымызға ұжым атынан алғысымызды білдіреміз!

Курманова К.С.
Кітапханашы

«Спорт-денсаулық кепілі»

Дене тәрбиесі мен салауатты өмір салтына тәрбиелеу, «Отбасы-мектеп» жобасын жүзеге асыру мақсатында мектебіміздің «Әке-асқар тау» әкелер мектебі мен «Ана-ардақты жан» аналар мектебі мүшелерінің қатысуымен «**Мықтылар!**» атты отбасылық сайыс ұйымдастырылды. Сайыс 5-6 сынып аралығында өткізілді. Сайысқа барлығы 6 отбасы қатысып, бақ сынады. Сайыс нәтижесіне сай

🥇 орын-5б сыныбы "Габдуллиндер отбасы"-50 ұпай;

🥈 орын-6а сыныбы "Есеновтер отбасы"-35 ұпай;

🥉 орын-6б сыныбы "Құрама командасы"-33 ұпай;

🥈 орын-5а сыныбы "Өтеғалиевтер отбасы"-32 ұпай;

🏆 белсенділік танытқаны үшін - 29 ұпаймен 5а сыныбынан "Уалиевтер отбасы" және 27 ұпаймен 5в сыныбынан "Құрама команда" гимназия директорының алғыс хатымен марапатталды. Сайысқа қатысқан отбасыларымызға алғыс білдіреміз!

Кушербаева Д.М.
Дене тәрбиесі пәні мұғалімі

ЖЫРЛАЙДЫ ЖҮРЕК

Мұқағали Сүлейменұлы Мақатаев (9ақпан 1931, Алматы облысы, Райымбек ауданы Қарасаз) шын аты Мұхаммедқали – қазақтың лирик ақыны, мұзбалақ ақын, өз заманында лайық бағасын ала алмаса да өзінен кейінгілер үшін мәртебесі биік ақын ақын. Мұқағали Мақатаевтың өмірі мен шығармашылығына арналған «**Жырлайды жүрек**» атты әдеби-сазды кеші ұйымдастырылып, білім алушылар мен ұстаздарымыз ақынның өлен шумақтарын мәнерлей отырып, жатқа айтты. Мұқағалидың жанды дауысын таңдалып, кештің сәні кірді. Сонымен қатар, ақынның сөзіне жазылған «Есіңе мені алғайсың», «Саржайлау», «Сәби болғым келеді», т.б. әндері шырқалды.

Құттықтаймыз!

“Дөң мектеп-гимназиясы” КММ
Құттықтаймыз!

Жалпы білім беретін пәндер бойынша республикалық олимпиаданың аудандық кезеңінің орас тінде оқылатын мектептердегі ықпалды мейдәрісін пәні бойынша

1 - орын

Жетекшісі
Сығулова Эльмира Сығулова

9 класс оқушысы
Рысба Нұртай

“Дөң мектеп-гимназиясы” КММ
Құттықтаймыз!

Жалпы білім беретін пәндер бойынша республикалық олимпиаданың аудандық кезеңінің орас тінде оқылатын мектептердегі ықпалды мейдәрісін пәні бойынша

1 - орын

Жетекшісі
Абдуллина Дана Жаңабай

10 класс оқушысы
Жаңабай Дана

11 класс оқушысы
Қайығбаева Қарина

“Дөң мектеп-гимназиясы” КММ
Құттықтаймыз!

Жалпы білім беретін пәндер бойынша республикалық олимпиаданың аудандық кезеңінің орас тінде оқылатын мектептердегі ықпалды мейдәрісін пәні бойынша

1 - орын

Жетекшісі
Нұржанова Шаһар Боранбай

9 класс оқушысы
Құттықбаева Меруерт

“Дөң мектеп-гимназиясы” КММ
Құттықтаймыз!

Жалпы білім беретін пәндер бойынша республикалық олимпиаданың аудандық кезеңінің Қазақстан тарихы пәні бойынша

II - орын

Жетекшісі
Календров Томирлан Нұрмырзабеков

11 класс оқушысы
Сатын Дәулетжан

“Дөң мектеп-гимназиясы” КММ
Құттықтаймыз!

Жалпы білім беретін пәндер бойынша республикалық олимпиаданың аудандық кезеңінің информатика пәні бойынша

II-орын

Жетекшісі
Тұрлыбаева Асель Жанысқызы

11 класс оқушысы
Наурызхан Әлімет

“Дөң мектеп-гимназиясы” КММ
Құттықтаймыз!

Жалпы білім беретін пәндер бойынша республикалық олимпиаданың аудандық кезеңінің қазақ тілі мен әдебиеті пәні бойынша

II-орын

Жетекшісі
Нұржанова Аягуль Қадірбаева

10 класс оқушысы
Жағдай Арман

“Дөң мектеп-гимназиясы” КММ
Құттықтаймыз!

Жалпы білім беретін пәндер бойынша республикалық олимпиаданың аудандық кезеңінің құқық пәні бойынша

II-орын

Жетекшісі
Нұржанова Эльмира Зейноллақызы

9 класс оқушысы
Бағбанбет Әсет

“Дөң мектеп-гимназиясы” КММ
Құттықтаймыз!

Жалпы білім беретін пәндер бойынша республикалық олимпиаданың аудандық кезеңінің информатика пәні бойынша

III-орын

Жетекшісі
Тұрлыбаева Асель Жанысқызы

9 класс оқушысы
Қайығбаева Дана

“Дөң мектеп-гимназиясы” КММ
Құттықтаймыз!

Жалпы білім беретін пәндер бойынша республикалық олимпиаданың аудандық кезеңінің физика пәні бойынша

Алтын хат

Жетекшісі
Бекета Гауһар Қасымбаева

11 класс оқушысы
Ғабдуллин Бағдар

“Дөң мектеп-гимназиясы” КММ
Құттықтаймыз!

Жалпы білім беретін пәндер бойынша республикалық олимпиаданың аудандық кезеңінің ағылшын тілі пәні бойынша

Алтын хат

Жетекшісі
Рейханов Аман Жаппарқызы

10 класс оқушысы
Ғалымжан Есет

“Дөң мектеп-гимназиясы” КММ
Құттықтаймыз!

Жалпы білім беретін пәндер бойынша республикалық олимпиаданың аудандық кезеңінің Қазақстан тарихы пәні бойынша

Алтын хат

Жетекшісі
Календров Томирлан Нұрмырзабеков

9 класс оқушысы
Темірханова Тәмина

Құрметті Дөң мектеп-гимназиясының ұстаздары!

Ұстаз-ұлағатты есім. Шәкірттерін білім нәрімен сусындатып, тәлім-тәрбие беру, жақсы қасиеттерді бойына дарытып, адамгершілік рухта бағыт-бағдар беруде ұстаздың еңбегі зор. Осындай ауыр жүкті арқалай отырып, оқушыларыңыздың өздеріңізден баса шапқанын көруде атқарып жатқан еңбектеріңіздің нәтижесі бүгінгі күні жалпы білім беретін пәндер бойынша республикалық олимпиаданың аудандық кезеңінен иеленген жүлделі орындары. Көш басынан орын алуда атқарған еңбектеріңізбен сіздерді шын жүректен құттықтай отырып, отбасыңызға амандық, деніңізге саулық, еңбекте жеміс тілеймін!

Гимназия директоры
Абзал Еркінұлы Құрманов

СОНДА ҒАНА НАҒЫЗ БАТЫР БОЛАРСЫҢ!

Жеңілі болмас әр істің,
Қимылда жәй түрткенше
Соңына дейін күрескін,
Күш-жігерің біткенше!

Ешқашан да берілме,
Көкіректе намыс тұрғанда.
Ешқашан да шегінбе,
Ел сенімі тұрғанда!

Қарашы, соңына дейін күресті,
Бапкеріңді тыңда, тағы-сын есті.
Сонда ғана нағыз батыр боларсың,
Аларсың әлі биік-биік белесті.

Жас ақын, 11 сынып оқушысы Сагиев Досымжан

ҚАРА МАЙДАН

Таң атырмай тасталды қара бомбы,
Үрейленіп, ел сезгендей қара мұнды.
Тасталған бомбылардан қанша халық,
Мерт болып, кейбіреуі жараланды.

Аттанды қанша әскер сол соғысқа,
Қалды ауылда, қатын-бала қолғабысқа.
Жан аямай, жан берісіп ата-бабам,
Ел дүрлігіп шошыды сол бір тұста.

Елі үшін соғысқан қалың бабам,
Қамалы қалмаған ғой алынбаған.
Мәңгілікке ел есінде қаласыңдар,
Қаһарманы қазағымның жалыңдаған!

Ахмет Байтұрсынұлы

Ахмет Байтұрсынұлы

Алашқа еңбегі сіңген атамыз,
Ресейде сан соқтарған бабамыз
Елі үшін тоқтамай еңбек етті
Біз осы үшін бабамызбен мақтанамыз.

Атамыз жақын болды ақындыққа
Жүрегімде болды қайтпас қайсар батылдыққа,
Мен осы үшін мақтанамын
Ахметтей атамыз болғанына.

Алаштың біртуар азаматы,
Ахмет Байтұрсынов атты ұлық аты
Сартытүбек мекенінде дүниеге келген
Ахметтей атамыз болса тағы.

Халық жауы деген жала жабылды атамызға
Кері әсерін тигізді бұл жаңалық халқымызға
Атамыз болды бұл жерде күнәсіз
Кесілді Ахмет ату жазасына.

Ресейдің үкімдеріне қарсы болды,
Қазақтың болашағына ашты жолды
Күшпенен қарсы шыға алмаса да,
Қарсы шықты Ресейге ақылменен.

Ахметтей дана туылса қайтадан
Жүрегімнің орнына жай табам
Ахмет сияқты даналар артық етпес
Болса да сөзі үшкір балтадан.

150 жыл тойласа барлық дүние жүзі
Қуанар ем!
Болды емеспе қазақтың ақын көзі
Ұрпақтары дананың көзін сақтаса
Өлемге паш етіп оны мақтаса,
Бар көңіліммен қуанар ем
Келешек ұрпақ Ахметті ұмытпаса!

8 сынып оқушысы Мұхамбетжан Аят
Жетекшісі қазақ тілі пәні мұғалімі Смагулова Э.С.

Мекен-жайымыз: Дон ауылы, Бейбітшілік 50 8(71336) 41 2 25 don_shkola don_shkola@mail.kz	«Дон мектеп-гимназиясы» КММ директоры Құрманов Абзал Еркінұлы Бас редактор Бекова Гауһар Қалдыбайқызы Тілшілер Абылай Альфира Базарбекова Адина	«Дон мектеп-гимназиясы» КММ Жеке баспаханасынан басылды. Газет 10 данамен таралады. Айына 1 рет шығады.
---	--	--

